

การศึกษาทั่วไป : เรียนอะไร - ทำไมต้องเรียน

อาจารย์สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์*

ตามโครงสร้างของหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนดไว้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดหลักสูตรระดับอุดมศึกษา กำหนดหมวดวิชาไว้ 2 หมวด คือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไปและหมวดวิชาเฉพาะ ซึ่งหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเป็นหมวดบังคับร่วมของทุกหลักสูตรกำหนดให้เรียนไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ในหมวดภาษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

ตามจุดมุ่งหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เป็นการศึกษาในลักษณะ “กว้าง” มิได้เจาะลึกในเนื้อหาโดยตรง แต่เป็นการศึกษาเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับการเรียนในมหาวิทยาลัย เพื่อให้มีโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลออกไปมากกว่าในสาขาวิชาเฉพาะของตน อีกทั้งเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์รอบรู้วิชาในหมวดนี้ควรมีลักษณะบูรณาการ ผลผสมผสานระหว่างเนื้อหาวิชา แนวคิด และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ควรมีลักษณะเฉพาะตัวลงไปเนื้อหาเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นพื้นฐานของวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะ และไม่ควรมีเนื้อหาซ้ำซ้อนกับบางรายวิชาที่ผู้เรียนเคยศึกษามาก่อนแล้วในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ควรมีลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เข้าใจสังคมอย่างแท้จริง

ในส่วนของการบริหารจัดการ ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาหมวดนี้โดยเฉพาะ ไม่ควรขึ้นกับภาควิชาโดยตรง เพราะทำให้เป็นภาระที่มากเกินไป อีกทั้งการจัดหลักสูตรและเนื้อหาไม่มีความเป็น “สหวิทยาการ” กลายเป็นพื้นฐานของวิชาเฉพาะตามภาควิชาที่รับผิดชอบ

และการจัดห้องเรียนไม่ควรเป็นห้องขนาดใหญ่ มีผู้เรียนมากเป็นร้อยคน แต่ควรเป็นกลุ่มขนาดกลาง หรือขนาดเล็ก เรียนโดยวิธีการสัมมนาแลกเปลี่ยนความเห็น มีสื่อประกอบการสอนที่ทันสมัย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดเพื่อพัฒนา ใช้แก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน อีกทั้งช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนต่างสาขา ต่างชั้นปี เพื่อให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของวิชามากขึ้น

การศึกษาทั่วไป (General Education) เป็นหมวดวิชาหนึ่งในหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัยแบ่งโครงสร้างของหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับปริญญาตรี พ.ศ.2532 ไว้ 2 หมวด คือ หมวดวิชาศึกษาทั่วไปกับหมวดวิชาเฉพาะ ดังนั้นหมวดวิชาศึกษา ทั่วไปหรือเรียกว่า หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ก็คือหมวดวิชาที่เปิดทำการสอนกันในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศขณะนั้นนั่นเอง กล่าวได้ว่าเป็นหมวดวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าหมวดวิชาเฉพาะเลยตามข้อกำหนดแห่งโครงสร้างของหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

เนื่องจากเป็นหมวดวิชาบังคับตามระเบียบของทบวงมหาวิทยาลัยดังกล่าวมาข้างต้น จึงมีคำถามอยู่เสมอทั้งจากนิสิตนักศึกษาผู้เรียน และจากอาจารย์ผู้สอนว่าหมวดการศึกษาทั่วไปนี้ “เรียนอะไร” นั้นหมายความว่าเนื้อหาสาระของวิชาที่เรียน รวมไปถึงรูปแบบการเรียนการสอน การวัด การประเมินผล ตลอดจนการแบ่งสัดส่วนในการให้น้ำหนักของจำนวนหน่วยกิตในแต่ละหลักสูตรด้วย ซึ่งต้องมีความเหมาะสมและสัมพันธ์กับปริญญาแต่ละสาขาที่ผู้เรียนจะได้รับเมื่อจบการศึกษาออกไป

* ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำว่า “เรียนอะไร” จึงยังคงเป็นคำถามที่ชวนสงสัยอยู่ประการหนึ่ง สำหรับหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปนี้ เพราะตามระเบียบว่าด้วยการศึกษาระดับปริญญาตรีของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งกำหนดให้หลักสูตรปริญญาตรีทุกหลักสูตรจะต้องมีหมวดวิชานี้บังคับเรียนอย่างน้อย 30 หน่วยกิต แต่ละมหาวิทยาลัยในเมืองไทยที่จัดหลักสูตรสำหรับหมวดวิชานี้ก็มีความแตกต่างกันออกไปทั้งรายวิชาที่เปิดสอนให้เรียน จุดมุ่งหมายปรัชญาของหลักสูตร ล้วนแตกต่างกันออกไปในแต่ละสถาบัน ดังนั้นเมื่อผู้เรียนแต่ละสถาบันมาพูดกัน คำถามที่ว่า “เรียนอะไร” จึงเกิดขึ้นจนแม้กระทั่งตัวผู้เรียนจะได้ทราบและได้เข้าใจหรือไม่ว่าวิชาที่เรียนอยู่ในแต่ละภาคการศึกษานั้น วิชาอะไรบ้างที่จัดอยู่ในหมวดการศึกษาทั่วไป

เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรี ตามประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรนั้นก็จะให้คำตอบได้ว่าหมวดการศึกษาทั่วไปหมายถึง รายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในลักษณะบังคับร่วมให้แก่ผู้เรียนทุกคน ทุกสาขาวิชาเอก ครอบคลุมกลุ่มวิชาต่าง ๆ อาทิ กลุ่มสังคมศาสตร์ กลุ่มมนุษยศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัย ก็จะพบว่าวิชาในหมวดการศึกษาทั่วไปนั้น เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาเหล่านี้ คือ

1. กลุ่มสังคมศาสตร์ มีรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย การเมืองและการปกครองของไทย เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หลักเศรษฐศาสตร์ หรือ เศรษฐศาสตร์ทั่วไป สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น หรือมีลักษณะเป็นวิชาบูรณาการ ได้แก่ กฎหมายกับชีวิต

ประจำวัน มนุษย์กับการเมือง มนุษย์กับเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

2. กลุ่มมนุษยศาสตร์ มีรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้แก่ ปรัชญาเบื้องต้น ตรรกวิทยาเบื้องต้น จิตวิทยาเบื้องต้นหรือจิตวิทยาทั่วไป ศิลปนิยม สังคตินิยม อารยธรรมตะวันตก อารยธรรมตะวันออก อารยธรรมไทย การใช้ห้องสมุด หรือมีลักษณะเป็นวิชาบูรณาการ ได้แก่ มนุษย์กับการใช้เหตุผล มนุษย์กับความงาม อารยธรรม เหตุการณ์หรือสถานการณ์โลกปัจจุบัน สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้า นอกจากนี้วิชาในกลุ่มมนุษยศาสตร์ยังมีกลุ่มวิชาภาษา ที่แยกออกมาเรียนอีกเป็นกลุ่มต่างหากด้วย ได้แก่ กลุ่มภาษาไทยกับกลุ่มภาษาต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3. กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มีรายวิชาศึกษาทั่วไป ได้แก่ เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ สถิติ คอมพิวเตอร์ หรือมีลักษณะเป็นวิชาบูรณาการ ได้แก่ มนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ธรรมชาติวิทยา สถิติประยุกต์ สถิติเพื่อการวิจัย การประยุกต์ใช้งานของไมโครคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย ได้แก่ อนามัยส่วนบุคคลและชุมชน การเสริมสร้างคุณภาพชีวิต โภชนาการและกิจกรรมพลศึกษา เป็นต้น

ลักษณะของรายวิชาต่าง ๆ ในหมวดการศึกษาทั่วไป จะเห็นได้ว่ามีลักษณะของ “เบื้องต้น” หรือ “ทั่วไป” กระจายอยู่อย่างมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่าการเรียนรายวิชาในหมวดนี้เป็นการเรียนในลักษณะ “กว้าง” มากกว่า “เจาะ” เฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งหรือวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น มิฉะนั้นจะกลายเป็นวิชาพื้นฐานสำหรับวิชาเอกหรือพื้นฐานสำหรับวิชาชีพ

โดยเฉพาะไป มิใช่เป็นวิชาพื้นฐานทั่วไปหรือศึกษาทั่วไป ที่เปิดสอนเพื่อให้บัณฑิต นักศึกษาทุกคนเรียน ดังนั้นลักษณะของรายวิชา จึงควรเป็นรายวิชาในเชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) หรือมีลักษณะในเชิงบูรณาการ (integrate) มากกว่าการเปิดสอนในลักษณะเนื้อหาวิชาเฉพาะ (specific course) หรือเนื้อหาแท้ ๆ (pure content) โดยตรง เพราะมิใช่เป็นรายวิชาของวิชาเอกใดหรือสาขาใดโดยเฉพาะ แต่เป็นรายวิชาที่เรียนได้สำหรับทุกคน อย่างไรก็ตามบางรายวิชาอาจเป็นพื้นฐานที่ช่วยเสริมให้เรียนวิชาเฉพาะหรือวิชาเอกโดยตรงได้ในระดับสูงขึ้นก็ได้ แต่ควรเป็นผลพลอยได้เฉพาะบุคคลไป ไม่ควรเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการจัดทำหลักสูตรนี้

ฉะนั้น คำถามที่ว่า “เรียนอะไร” หรือ “เรียนอะไรบ้าง” ในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปก็ควรจะพบคำตอบแล้ว เมื่อพิจารณาจากหลักสูตรของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงเห็นได้เลยว่าแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มสังคมศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต กลุ่มมนุษยศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต กลุ่มภาษา ไม่น้อยกว่า 10 หน่วยกิต กลุ่มวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต และกลุ่มพลศึกษากับสุนันทนาการ ไม่น้อยกว่า 2 หน่วยกิต ทั้ง 5 กลุ่มนี้ อาจมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามความเหมาะสม ความพร้อมตลอดจนความสะดวกของแต่ละสถาบัน แต่กระนั้น ก็ตาม การศึกษาทั่วไปก็ยังคงเป็นหมวดวิชาหนึ่งที่ถูกกำหนดขึ้นในโครงสร้างของหลักสูตรระดับอุดมศึกษาของไทยทุกแห่งขณะนี้

สำหรับคำถามที่ว่า “ทำไมต้องเรียน” หรือ “เรียนไปทำไม” “เรียนไปเพื่ออะไร” ก็เป็นคำถามที่บรรดาผู้เรียนถามกันอยู่เป็นประจำ แม้กระทั่งอาจารย์เองเมื่อมีการประชุมเพื่อจัดทำหลักสูตรหรือ

ปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรกันแต่ละครั้ง ก็มีคำถามนี้เกิดขึ้นเป็นประจำบางครั้งเกิดคำถามที่ยังหาคำตอบไม่ได้ลงตัวว่าไม่ จำเป็นต้องเรียนหรือไม่ สำคัญที่ต้องเรียนมากมายขนาดที่เป็นอยู่เช่นนี้ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะหาคำตอบเพื่อตอบคำถามเหล่านี้ ก็อาจพิจารณาวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในหลักสูตรของแต่ละสถาบันของไทยก็พบว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง มีสติปัญญารอบรู้ มีความสมดุลระหว่างวิชาการกับวิชาชีพ รู้จักตนเอง และสังคมเพื่อความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ตลอดจนรับทราบ รับผิดชอบ และแก้ปัญหาสังคมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งเป็นผู้รู้จักคิด วิเคราะห์วิจารณ์ วิริมสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเป็นผู้มองการณ์ไกล และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

หากพิจารณาตามจุดมุ่งหมายดังกล่าวมาข้างต้น ก็เป็นเหตุผลได้ในตัวเองว่าทำไมจึงต้องเรียนวิชาการศึกษาทั่วไป แต่ในความเป็นจริงแล้วอาจมีคำถามถามต่อไปอีกได้ว่า การปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้แก่บัณฑิตของเรานั้น ในหมวดวิชาเฉพาะหรือทุกรายวิชาไม่ว่าจะเป็นหมวดใดวิชาใดก็ตาม ล้วนแล้วแต่ตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยกันทั้งสิ้น อีกทั้งเป็นหน้าที่ของครูบาอาจารย์ทุกคนไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตามล้วนต้องมีจุดมุ่งหมาย และจิตสำนึกในการอบรมสั่งสอนให้บัณฑิตของตนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยอยู่แล้วอย่างแน่นอน ทำให้เป็นข้ออ้างได้ว่า ไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาการศึกษาทั่วไปให้เสียเวลาหรือเสียจำนวนหน่วยกิตไปส่วนหนึ่งเลย

นอกเหนือจากนี้ คำตอบที่จะตอบคำถามว่า “ทำไมต้องเรียน” วิชาหมวดการศึกษา ทั่วไป ที่

มิใช่ต้องเรียนเพราะว่าเป็นข้อบังคับของทบวงมหาวิทยาลัยในการจัดหลักสูตรตามระเบียบเท่านั้น ก็คือประโยชน์ของการเรียนวิชาหมวดการศึกษาทั่วไปที่มีต่อผู้เรียนโดยตรง นั่นคือ เพื่อให้ ผู้เรียนได้มีเวลาปรับตัวเองในการใช้ชีวิตการศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยหรือระดับอุดมศึกษา อีกทั้งได้มีเวลาศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนในสาขาวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะที่ตนถนัด สนใจ เป็นการวางแผนการเรียนของตนได้อย่างเหมาะสม ยิ่งกว่านั้น การเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งส่วนมากใช้เวลาเรียนในช่วงที่เรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 เป็นส่วนใหญ่ ก็จะช่วยในเรื่องของการปรับตัว การวางตัว ตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์ต่อเพื่อนทั้งในสาขา นอกสาขา ในคณะวิชา นอกคณะวิชา ได้อย่างมากด้วย เพราะหลาย ๆ มหาวิทยาลัยเปิดกว้างให้ผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไปลงเรียนได้โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นผู้เรียนจากคณะเดียวกัน สาขาเดียวกัน หรือชั้นปีเดียวกันเท่านั้นจึงจะเรียนกลุ่มเดียวกันได้ ดังนั้น ผู้เรียนจะได้รับความหลากหลายจากเพื่อนต่างสาขา ต่างชั้นปี หรือต่างคณะ ทำให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตการเป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยไปได้ในตัว

ต่อคำถามที่ว่าเนื้อหาวิชาของหมวดการศึกษาทั่วไปนั้นมิได้มีความแปลกใหม่หรือเป็นความรู้ใหม่อะไรเลย ส่วนมากเป็นเนื้อหาที่เคยเรียนมาแล้วทั้งนั้นในระดับมัธยมศึกษาเป็นการเรียนซ้ำกับสิ่งที่เรียนมาแล้วทำให้ผู้เรียนไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญ จึงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบว่า “ทำไมต้องเรียน” ได้อีกประเด็นหนึ่งเพราะสามารถพบความจริงบางประการ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ 1 ในบางมหาวิทยาลัยให้ผู้เรียนสอบวัดระดับความรู้เมื่อผ่านแล้วได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้าเรียน โดยได้รับหน่วยกิตของวิชานี้ไปเลย หรือผู้เรียนบางคน

แม้ยังลงทะเบียนเรียนวิชานี้อยู่ตามระเบียบ แต่ก็เข้าเรียนบ้าง ไม่เข้าเรียนบ้างก็สามารถสอบผ่านไป ได้คะแนนสูงก็มี เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนไม่สิ้นความสงสัยแล้วผู้สอนก็ไม่สามารถตอบคำถามที่ว่าทำไมต้องเรียนวิชาในหมวดนี้ให้กระจ่างได้ นอกจากคำตอบว่าเรียนไปตามหลักสูตรเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม ภาพที่เห็นได้จากคำถามดังกล่าวมานี้ก็คือพื้นความรู้เดิมของผู้เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษายังมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงประเด็นนี้เป็นสำคัญด้วย ฉะนั้น การจัดให้เรียนวิชาการศึกษาทั่วไปเป็นประโยชน์ในด้านที่ช่วยเตรียมความพร้อมและช่วยจัดระดับของผู้เรียนให้เหมาะสมกับพื้นความรู้เดิม อันจะเป็นการวางแผนทางให้ผู้เรียนได้รู้ถึงขีดความสามารถของตนเองในการเรียนวิชาเฉพาะของชั้นปีที่สูงขึ้นได้อย่างเหมาะสมต่อไป เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวในการเรียนได้ทางหนึ่ง ตลอดจนผลการสอบจากการเรียนในภาคเรียนที่ 1 ซึ่งส่วนมากจะเรียนรายวิชาการศึกษาทั่วไปแทบทั้งนั้นจะเป็นดัชนีบ่งบอกถึงระดับความสามารถของผู้เรียนได้ประการหนึ่งด้วยว่าผู้เรียนจะมีวิธีการเรียนของตนเองอย่างไรในชั้นปีต่อไป เพราะถ้าหากวิชาที่เรียนเป็นการทบทวนของเก่ายังประสบปัญหา วิชาที่เรียนใหม่ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะที่มีความซับซ้อน มีความยากในเนื้อหามากขึ้นกว่าวิชาการศึกษาทั่วไป ผู้เรียนจะมีวิธีเรียนอย่างไรให้ได้ดี ตรงนี้คือคำตอบที่ว่าทำไมต้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไปได้อีกเช่นกัน

ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่เป็นชนวนทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับการศึกษาทั่วไปว่าเรียนอะไร และทำไมต้องเรียนนั้น ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่ทำให้คุณค่าของวิชานี้ด้อยลงจนทั้งผู้เรียนและผู้สอนมองข้ามหรือมองไม่เห็นความสำคัญ ก็คือ

เนื้อหาวิชาที่สอน รูปแบบวิธีการเรียนการสอน รวมทั้งรูปแบบและวิธีการบริหารหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง ทั้ง 3 ประเด็นนี้ส่งผลให้เกิดปัญหาในวิชาการศึกษาทั่วไปหลายประการ จากการประชุมสัมมนา อภิปรายทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตลอดจนงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาวิชา ส่วนมากมีลักษณะเป็นความรู้เบื้องต้นหรือความรู้ทั่วไปในแต่ละรายวิชา ซึ่งเป็นการปูพื้นให้กับผู้เรียนในการศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องระดับสูงขึ้น เนื้อหาจึงไม่ลึกซึ้งมากนัก อีกทั้งมีลักษณะซ้ำซ้อนกันกับพื้นความรู้เดิมที่ผู้เรียนเคยเรียนมาแล้วในระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนมากมิใช่เป็นความรู้ใหม่ที่ต่อยอดขึ้นมาอันจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เพิ่มเติม ลักษณะเช่นนี้จึงไม่มีความแปลกใหม่ในองค์ความรู้ ผู้เรียนจึงไม่ให้ความสนใจเรียนเท่าที่ควร รวมทั้งทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่เห็นประโยชน์ที่เรียนไป

2. ด้านรูปแบบวิธีการเรียนการสอน ส่วนมากใช้รูปแบบการสอน คือ บรรยายและมีลักษณะเป็นบรรยายรวมโดยผู้บรรยายคนเดียว การจัดห้องเรียนก็มักจะใช้ห้องที่มีขนาดใหญ่ เช่น ห้องประชุม อาคารเรียนรวมผู้เรียนในห้องก็มีจำนวนมากเกินไป เช่น เป็นร้อยหรือร้อยกว่าคนขึ้นไปเมื่อเป็นเช่นนี้บรรยากาศของการเรียนการสอนจึงไม่ดึงดูดใจ หรือสร้างความน่าสนใจให้เกิดแก่ผู้เรียนเลย

3. ด้านรูปแบบและวิธีการบริหาร ส่วนมากเป็นการบริหารโดยให้ภาควิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้องตรงกับรายวิชาเป็นผู้บริหาร บางสถาบันอาจมีผู้บริหารเป็นคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นมาทำหน้าที่เฉพาะกิจ หรือบางสถาบันมีหน่วยงานอิสระดำเนินการบริหารรายวิชาเอง เช่น สถาบันภาษาหรือสำนักภาษา รับผิดชอบการสอนภาษาอังกฤษพื้นฐานโดย

ตรง เป็นต้น รูปแบบทั้ง 3 ดังกล่าว ทำให้วิธีการบริหารต่างกันอย่างสิ้นเชิงตามโครงสร้าง เช่น ให้ภาควิชาดำเนินการ เนื้อหามักจะเน้นไปในเรื่องที่ภาควิชานั้นรับผิดชอบ ทำให้เนื้อหาวิชาเข้าสู่วิชาเฉพาะมากกว่าเป็นการศึกษาทั่วไปเนื้อหาจึงไม่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในบางสาขา ส่วนการมีคณะกรรมการเป็นผู้บริหารที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อบริหารหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งก็มักบริหารงานตามหน้าที่เสมือนเป็น งานรองหรืองานเสริม เพราะกรรมการแต่ละคนมีภาระงานประจำกันอยู่แล้ว การจัดผู้สอนก็ได้พิจารณาความเหมาะสม เพราะเป็นวิชาเบื้องต้น ผู้สอนไม่จำเป็นต้องมีคุณวุฒิประสบการณ์หรือความชำนาญมากนัก เนื่องจากบุคคลดังกล่าวมีตำแหน่งบริหารหรือต้องการสอนวิชาเฉพาะโดยตรงมากกว่า ทำให้ไม่สนใจสอนวิชาการศึกษาทั่วไปเท่าที่ควร ถึงแม้จะมีการเชิญผู้สอนจากภายนอกก็พบว่ามีปัญหาบางประการ คือ ผู้เรียนไม่สามารถติดต่อกับผู้สอนได้เลยหากไม่ใช่เป็นเวลาเรียน อีกทั้งผู้สอนก็มีการงานอื่น ไม่ได้ทุ่มเทเวลาสอนอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกล้มเลิกต่อวิชาศึกษาทั่วไปได้เช่นกัน

ส่วนรูปแบบสุดท้ายเป็นทางเลือกใหม่ที่พิจารณาเห็นว่าเหมาะสมและดีกว่ารูปแบบอื่น เพราะมีความคล่องตัวกว่าทั้งในด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอน อันส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของวิชา คุณภาพการสอน และคุณภาพของผู้สอนด้วย คือการมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเป็นอิสระแยกจากคณะหรือภาควิชา แต่รูปแบบนี้ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายทั่วไปนัก มีอยู่เฉพาะมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ เท่านั้น เนื่องจากการจัดตั้งเป็นหน่วยงานหรือสถาบันเฉพาะเช่นนี้กระทำได้ยากตามระบบการบริหารที่เป็นอยู่ ซึ่งมักถูกมองไปในลักษณะที่ว่าไม่จำเป็นซ้ำซ้อนกับงานที่มีภาควิชาและคณะอยู่แล้ว แต่ถ้าจัดตั้งได้จะ

ทำให้การบริหารงานและการดำเนินงานสะดวกขึ้นหลายประการ ปัจจุบันเท่าที่พบเห็นมีเพียงหน่วยงานเดียว คือ สถาบันภาษาหรือศูนย์หรือสำนักภาษาที่จัดสอนภาษาอังกฤษพื้นฐานและภาษาอังกฤษเฉพาะด้านให้แก่บัณฑิตศึกษาผู้สนใจเลือกเรียน นอกเหนือจากการเรียนวิชาเฉพาะในภาควิชาและคณะที่สังกัด ทำให้วิชาการศึกษาทั่วไปมีคุณค่ามากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ประการสุดท้ายสำหรับบทความนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าวิชาการศึกษาทั่วไปนั้น ยังคงมีประโยชน์ มีคุณค่าของวิชาอยู่ในตัวเองอย่างมากสมควรที่จะได้มีการเรียนกันต่อไป อีกทั้งมีจำนวน 30 หน่วยกิต หรือประมาณ 1 ใน 4-5 ของหน่วยกิตทั้งหมดในหลักสูตรปริญญาตรี จึงควรเป็นหมวดวิชาที่ให้ประโยชน์แก่นิสิต นักศึกษาให้ได้มากที่สุดไม่น้อยไปกว่าหมวดวิชาเฉพาะ ควรเป็นส่วนเสริมหรือส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความคิด มีวิจรรณญาณและโลกทัศน์ที่กว้างไกล เข้าใจปัญหาที่มีมุมมอง ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีเหตุผลและมีหลักวิชา ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด จึงใคร่ขอเสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงบางประการ เช่น

1. ด้านเนื้อหาวิชา ควรมีการวางแผนร่วมกันในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อจัดหลักสูตรเนื้อหาให้เหมาะสม หลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนจากที่เคยเรียนมาแล้วในระดับมัธยมศึกษา โดยเพิ่มเติมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถนำไปใช้ได้โดยตรง ช่วยให้เข้าใจตนเอง สังคม และประเทศชาติ เป็นการเสริมคุณค่าแห่งการเรียนรู้อย่างมีคุณประโยชน์แก่ผู้เรียนและเห็นค่าของวิชามากขึ้นและเพื่อความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์

2. ด้านรูปแบบและวิธีการเรียนการสอน ควรใช้เทคนิควิธีและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยประกอบการเรียนการสอนให้ดูมีชีวิตชีวา น่าสนใจ น่าเรียนมากขึ้น รวมทั้งการจัดกลุ่มแบ่งชั้นเรียน ไม่ควรเป็นกลุ่มใหญ่ใช้ห้องเรียนรวมอย่างเดียว ถ้าเป็นไปได้ควรสอนเป็นกลุ่มย่อยหรือขนาดกลาง ด้วยวิธีการสัมมนา วิเคราะห์ วิจารณ์ เสนอความคิดเห็น หรือ แลกเปลี่ยนทัศนะกันระหว่าง ผู้เรียนกับผู้สอน ประกอบกับมีสื่อการสอนช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดได้มากขึ้น ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์และเห็นคุณค่ามากกว่านี้

3. ด้านรูปแบบและวิธีการบริหาร ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และควรร่วมมือกันวางแผนจัดทำหลักสูตรเนื้อหาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ใช้ตำรา หนังสือประกอบการเรียนร่วมกัน ได้ทุกมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีทิศทางการพัฒนาหมวดวิชาศึกษาทั่วไปอย่างจริงจังทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา วิธีสอน และตัวผู้สอนด้วย

หากได้รับการปรับปรุงบางประการดังกล่าว ผู้เขียนมีความเชื่อมั่นว่าการศึกษาทั่วไปสำหรับมุมมองในทศวรรษหน้า จะเป็นวิชาที่มีคุณค่ามีความหมายและมีคุณประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง มีส่วนสัมพันธ์ต่อการเรียนวิชาเอกหรือวิชาเฉพาะที่จะเลือกเรียนในชั้นปีต่อไปได้อย่างเหมาะสม ช่วยปูพื้นฐานความรู้และโลกทัศน์ของการเรียนในมหาวิทยาลัยให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนใช้ชีวิตการเรียนในมหาวิทยาลัยอย่างมีค่าและจบออกไปเป็นบัณฑิตที่เพียบพร้อมตามปณิธานของมหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการการศึกษา
ทั่วไป ฝ่ายวิชาการ. "รายงานการ
สัมมนา เรื่อง ทิศทางของโครงการการ
ศึกษาทั่วไป". กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2523.

เจริญ คันธวงศ์. "สถานภาพและการสอนวิชา
พื้นฐานในวิทยาลัยเอกชน" เอกสารราย
งานวิจัยประกอบการประชุมทางวิชาการ
เรื่อง วิชาพื้นฐานทั่วไปของหลักสูตรการ
ศึกษาระดับปริญญาตรี ณ ศูนย์สาร
นิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2 - 4
สิงหาคม 2522.

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา. "หลักสูตรวิชาพื้นฐาน
ทั่วไป" วารสาร มศว.ปทุมวัน ฉบับที่ 5
(กุมภาพันธ์ 2523) : 51 - 52.

ทบวงมหาวิทยาลัย. "รายงานสรุปผลการประชุม
ทางวิชาการ เรื่อง วิชาพื้นฐานทั่วไปของ
หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี"
ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2 - 4 สิงหาคม 2522.

..... ประมวลเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของ
ทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : สำนัก

งานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2534.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. รายงานการวิจัยเรื่อง

"การศึกษาความคิดเห็นของผู้สอนวิชา
พื้นฐานทั่วไปที่มีต่อวิชาพื้นฐานทั่วไป"
กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2525.

..... รายงานการวิจัยเรื่อง "สภาพและ
ปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไป".
กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย
กองแผนงาน, 2526.

..... หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. หลักสูตร
การศึกษามัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง
พุทธศักราช 2538. ชลบุรี :
มหาวิทยาลัยบูรพา, 2538.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. หลักการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ
: วัฒนาพานิช, 2518.

สมบูรณ์ พรหมภพ. "การศึกษาทั่วไป" วารสาร
สาทรศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 1 - 5
(กรกฎาคม 2528 - กันยายน 2528)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2528.

คนรู้นั้นต้องเป็นคนรู้ดีรู้ชั่ว

คือรู้จักบุญรู้จักบาป

รู้จักขยันขันแข็งและมีมานะอดทน

ต้องรู้จักซื่อตรงแก่ตนเองและคนอื่น

ต้องเป็นผู้รักษาติรักวัฒนธรรมของชาติ

(พระยาอนามานราชชน)